

Stappenplan voor vrijgevestigde psychologen en psychotherapeuten bij Vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling

Inleiding

Per 1 juli 2013 zijn zorgaanbieders wettelijk verplicht een 'meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld' te hebben. Deze meldcode is een stappenplan dat u als zorgaanbieder moet gebruiken als u overweegt om melding te maken bij Veilig Thuis (www.vooreenveiligthuis.nl) van vermoedens van geweld en mishandeling bij een van uw cliënten. Het stappenplan helpt u als zorgaanbieder om de kwaliteit van de signalering van huiselijk geweld en kindermishandeling te verbeteren.

U bent niet tot melding verplicht. De beslissing daartoe berust bij u als zorgaanbieder. Het stappenplan biedt bij die overweging een houvast.

Om te voorkomen dat elke individuele vrijgevestigde psycholoog en psychotherapeut een eigen meldcode moet ontwikkelen, heeft de LVVP voor haar leden een op de vrijgevestigde ggz-praktijk toegespitst stappenplan opgesteld, dat direct toepasbaar is. Het is raadzaam om het plan goed door te nemen om te beoordelen of u het ongewijzigd wilt en kunt gebruiken in uw praktijk. De verantwoordelijkheid daarvoor ligt bij u als zorgprofessional.

De ministeries van VWS en Justitie hebben een wet voorbereid die gebruik van de meldcode binnenkort verplicht stelt. Daarmee gaat voor zeven sectoren (gezondheidszorg, onderwijs, kinderopvang, maatschappelijke ondersteuning, jeugdzorg, justitie en politie) de verplichting gelden om over een meldcode te beschikken en deze te gebruiken, wanneer men in aanraking komt met huiselijk geweld of kindermishandeling. De LVVP steunt het idee van de Inspectie voor de gezondheidszorg om de meldcode nu al te gebruiken. Na invoering van de wet gaat de Inspectie controleren op het bezit van dit stappenplan. De LVVP zal de meldcode opnemen in haar kwaliteitscriteria.

Jaarlijks zijn tienduizenden kinderen en volwassenen slachtoffer van mishandeling, verwaarlozing of misbruik. Onderzoek wijst uit dat zorgverleners en leraren die met een [meldcode](#) werken dit drie keer zo vaak melden bij Veilig Thuis dan collega's waar zo'n stappenplan niet voorhanden is.

In de Wet op de jeugdzorg is geregeld dat de zorgprofessional het recht heeft om vermoedens van kindermishandeling te melden bij Veilig Thuis, zo nodig zonder toestemming van het kind of de ouder. Voor vermoedens van huiselijk geweld zal de wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling een vergelijkbaar wettelijk meldrecht bevatten.

Begripsomschrijving

Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer is gepleegd. Met 'huiselijke kring' worden (ex-)partners, familieleden en huisvrienden bedoeld. Het woord 'huiselijk' verwijst niet naar de plaats van het delict (het kan zowel binnenshuis als buitenshuis plaatsvinden), maar naar de relatie tussen pleger en slachtoffer. Bij huiselijk geweld kan het gaan om psychisch of lichamelijk geweld (waaronder seksueel geweld). Het kan de vorm aannemen van bijvoorbeeld partnergeweld, kindermishandeling, mishandeling of verwaarlozing van ouderen, of geweld tegen ouders. Onder huiselijk geweld vallen ook genitale verminking, eengerelateerd geweld en ouderenmishandeling, vormen van mishandeling die om specifieke deskundigheid en externe expertise vragen.

Voor kindermishandeling wordt de definitie uit de Wet op de Jeugdzorg gehanteerd. Hieronder wordt verstaan elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel. Onder kindermishandeling wordt ook verstaan het als kind getuige zijn van huiselijk geweld tussen andere huisgenoten.

Mishandeling door beroepskrachten valt niet onder het bereik van deze meldcode, omdat dan andere stappen aan de orde zijn.

Tot slot: de cliënt zal niet altijd het slachtoffer zijn; hij kan ook de pleger zijn of de getuige.

Een eigen meldcode voor de vrijgevestigde ggz-professional

VWS en Justitie hebben een [Basismodel van de meldcode](#) opgesteld, dat is bedoeld als handreiking voor organisaties en zelfstandige beroepsbeoefenaren bij het opstellen van een meldcode voor de eigen organisatie of praktijk. De LVVP heeft dit basismodel bewerkt voor haar leden, zodat het direct kan worden toegepast in de vrijgevestigde ggz-praktijk. De code beschrijft in vijf stappen wat u als vrijgevestigd psycholoog of psychotherapeut moet doen bij een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling. Er wordt daarbij uitgegaan van regelmatig contact tussen u en de cliënt. Of u na het doorlopen van de vijf stappen daadwerkelijk melding maakt bij Veilig Thuis, bepaalt u zelf. Het stappenplan wijst u de weg en helpt u bij het al dan niet nemen van deze beslissing. Mocht u besluiten uw vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld te melden, dan neemt Veilig Thuis het onderzoek vanaf dat moment van u over. Zij houden u vervolgens op de hoogte van de uitkomsten van het onderzoek en van de acties die in gang worden gezet.

De vijf stappen van de meldcode gaan in op het proces vanaf het moment dat er signalen zijn. Signalering is op zich geen stap, maar een grondhouding van elke professional in de zorg. De hieronder beschreven stappen wijzen de weg in geval van een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling.

De volgorde van de te nemen stappen is niet dwingend. Wel is belangrijk dat u alle stappen doorloopt voordat u een eventuele melding maakt. Zo ligt het soms voor de hand om meteen met een cliënt over bepaalde signalen te praten. In andere gevallen zult u eerst willen overleggen met een collega en met Veilig Thuis, alvorens de signalen met uw cliënt te bespreken.

U kunt overigens op elk gewenst moment contact opnemen met Veilig Thuis. De medewerkers van deze organisaties kunnen u adviseren over de te zetten stappen en over het voeren van gesprekken met de cliënt. Zij zullen naar aanleiding daarvan zelf geen stappen ondernemen richting cliënt of andere betrokkenen.

De vijf stappen voor de vrijgevestigde psycholoog / psychotherapeut bij vermoeden van huiselijk geweld en kindermishandeling

- **Stap 1 – het in kaart brengen van signalen & de verplichte kindcheck**

Als u in uw functie als zorgprofessional signalen opvangt van huiselijk geweld of kindermishandeling, legt u deze signalen vast in het cliëntdossier, ook de (uitkomsten van) de gesprekken die u over de signalen voert met de cliënt, de stappen die u zet en de besluiten die u neemt. Daarbij is het van belang om feiten en signalen uit elkaar te houden.

Als de informatie van een ander komt dan de cliënt zelf, dient deze bron vermeld te worden bij de informatie. Als de signalen gaan over de kinderen van een cliënt, met wie u dus zelf geen contact heeft, kunnen deze signalen aanleiding geven voor nader onderzoek naar de omstandigheden waarin deze kinderen verkeren.

Verplichte kindcheck

U bent als zorgprofessional verplicht te controleren of er kinderen in het gezin zijn en u dient vervolgens met zekerheid vast te stellen of deze kinderen veilig zijn. Zo niet, dan worden de stappen van de meldcode doorlopen.

U doet de 'kindcheck' wanneer de situatie of conditie van een cliënt risico's oplevert voor het kind. Bijvoorbeeld bij een psychische stoornis of verslavingsproblematiek, of bij cliënten die te maken hebben met huiselijk geweld. Het spreekt voor zich dat Veilig Thuis wordt ingeschakeld als een kind acuut gevaar loopt.

- **Stap 2 - collegiale consultatie en raadplegen van Veilig Thuis**

Om de hierboven genoemde en in kaart gebrachte signalen goed te kunnen duiden, is overleg met een deskundige collega noodzakelijk. Op basis van anonieme cliëntgegevens kunt u (daarnaast) ook Veilig Thuis of een deskundige op het gebied van letselduiding (arts of verpleegkundige) raadplegen. U hoeft daarvoor uw beroepsgeheim niet te doorbreken.

De KNMG raadt haar leden aan om altijd (ook) advies te vragen bij Veilig Thuis. De LVVP neemt dat advies graag over, omdat in een vrijgevestigde setting zelden een op dit terrein deskundige collega voorhanden is voor consultatie.

- **Stap 3 - een gesprek met de cliënt**

Na het collegiaal overleg en/of het adviesgesprek met Veilig Thuis, bespreekt u de signalen met uw cliënt. Soms worden in dat gesprek de vermoedens van mishandeling of geweld weggenomen en zijn vervolgstappen niet nodig.

In het gesprek gaat het er om dat u: het doel van het gesprek uitlegt; de signalen (de feiten die u heeft vastgesteld en de waarnemingen die u heeft gedaan) bespreekt; de cliënt uitnodigt om daarop te reageren; pas na deze reactie interpreteert wat u heeft gezien, gehoord en in reactie daarop is verteld.

Mocht door het voeren van een gesprek over de signalen de veiligheid van een van de betrokkenen in het geding kunnen komen, dan kunt u besluiten uw vermoeden nog niet met de cliënt te bespreken. Denk daarbij aan de mogelijkheid dat de dader zich afreageert op het slachtoffer of dat de cliënt de contacten met u zal verbreken, waardoor u hem/haar uit het zicht verliest. Het kan ook zijn dat een cliënt te jong is, waardoor een dergelijk gesprek te belastend is. Ook hierover kunt u overleggen met Veilig Thuis.

Bij het voeren van een gesprek met een kind alleen, geldt als uitgangspunt dat de ouders hierover vooraf worden geïnformeerd, behalve wanneer u vermoedt dat de veiligheid van het kind daarmee in gevaar komt.

Als u op basis van de signalen een ernstig misdrijf vermoedt, is het verstandig om de te zetten stappen af te stemmen met de interventies van de politie, al dan niet via het Veilig Thuis. Gesprekken met slachtoffer en getuige kunnen het leveren van bewijs in de strafzaak namelijk belemmeren.

- **Stap 4 – het wege van het geweld of de kindermishandeling**

Na de beschrijving van de signalen, de uitkomsten van het gesprek en het advies van deskundigen, weegt u de verkregen informatie. U doet dat met een inschatting van het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling en de aard en ernst ervan. Veilig Thuis kan uiteraard ook in deze fase behulpzaam zijn. Bij twijfel over het risico, de aard en de ernst van het geweld / de mishandeling dient u altijd Veilig Thuis te raadplegen; zij helpen u bepalen of het verstandig is zelf hulp te organiseren of een melding te doen.

De KNMG adviseert haar leden in deze fase om zonedig informatie in te winnen bij andere professionals die zijn betrokken bij het gezin. U kunt als vrijgevestigd psycholoog/psychotherapeut omgekeerd denken aan het inwinnen van informatie bij de huisarts.

- **Stap 5 – het nemen van een beslissing: hulp organiseren of melden**

U komt op basis van alle informatie tot een besluit: u organiseert al dan niet zelf hulp, of u meldt uw vermoedens al dan niet bij Veilig Thuis.

Het gaat er bij deze afweging om of u zelf, gelet op uw competenties, verantwoordelijkheden en professionele grenzen, in voldoende mate effectieve hulp kunt bieden of organiseren.

In alle gevallen waarin dit niet of maar gedeeltelijk het geval is, overweegt u een melding te doen. Als u zich daarentegen capabel acht waar nodig zelf hulp te kunnen organiseren, dan kunt u alsnog een melding doen als het geweld niet te stoppen blijkt of opnieuw opblaait.

Bijlage 1

De afwegingen bij het doen van een melding bij Veilig Thuis

Toestemming voor het doen van een melding

In geval u besluit een melding te doen van de mishandeling of het geweld bij Veilig Thuis, dan legt u uw cliënt eerst uit wat een melding voor hem/haar betekent en wat het doel van de melding is. Heeft uw cliënt bezwaar tegen de melding, dan gaat u daarover met elkaar in gesprek om te zien of u aan de bezwaren tegemoet kunt komen. Als uw cliënt bij zijn bezwaren blijft, dan weegt u die af tegen de noodzaak om de cliënt of een ander te beschermen tegen het geweld of de mishandeling. Als u besluit om melding te doen, ook zonder dat u daarvoor toestemming van uw cliënt heeft verkregen, dan kan er sprake zijn van een 'conflict van plichten'. Het gaat dan altijd om een cliënt die zich in een ernstige situatie bevindt en alleen kan worden geholpen door een ander bij de aanpak te betrekken. Een dergelijk besluit tot het doorbreken van de zwijgplicht moet zorgvuldig worden genomen. Meer daarover onder Beroepsgeheim en wettelijk meldrecht en Conflict van plichten.

Mondelinge of schriftelijke toestemming

De manier waarop toestemming wordt verkregen staat u vrij. Mondelinge toestemming om gegevens te verstrekken is in principe voldoende. Maar met het oog op eventuele bewijsvoering verdient schriftelijke toestemming de voorkeur. Noteer in beide gevallen de datum waarop de toestemming is verkregen. Vermeld verder welke gegevens er precies verstrekt zullen worden, aan wie en waarom.

De jeugdige cliënt en zijn ouder(s)

Als uw cliënt nog geen 12 jaar oud is, dan voert u het gesprek over de melding met diens ouder(s). Is uw cliënt ouder dan 12, maar nog geen 16 jaar, dan voert u het gesprek met uw cliënt of met de ouder(s). Woont uw jeugdige cliënt nog thuis, ook al is hij al 16 jaar, dan worden de ouders ook in dit geval bij het gesprek betrokken. Als de veiligheid van uw cliënt, van uzelf of van andere betrokkenen in het geding zou kunnen komen, kunt u afzien van een gesprek met uw cliënt of zijn ouder(s). Dat kan ook als u goede redenen heeft om aan te nemen dat uw cliënt het contact met u zal verbreken en daardoor uit het zicht raakt.

Bekendmaking van de identiteit van de melder bij vermoedens van kindermishandeling

De Wet op de jeugdzorg geeft aan dat de identiteit van de melder door Veilig Thuis aan het gezin bekend wordt gemaakt. De melder kan bij uitzondering anoniem blijven als de veiligheid van de jeugdige cliënt, van andere jeugdigen, van u als beroepskracht of van uw medewerkers in gevaar kan komen, of als de vertrouwensrelatie tussen u en uw jeugdige cliënt verstoord zou kunnen worden.

De melding bij Veilig Thuis

Bij een melding geeft u zoveel mogelijk feiten en gebeurtenissen weer die u hebt waargenomen. U moet daarbij duidelijk aangeven of deze feiten en gebeurtenissen van u of van anderen afkomstig zijn. Daarbij bespreekt u ook wat u zelf, na de melding, binnen de

grenzen van de psychotherapeutische behandeling kunt doen om de cliënt of diens gezinsleden te beschermen en te ondersteunen. Want natuurlijk houdt uw betrokkenheid bij uw cliënt niet op na de melding. In overleg met Veilig Thuis komt u tot een gemeenschappelijke aanpak.

Na een melding onderzoekt Veilig Thuis de signalen nader. De organisaties zetten acties in gang die de cliënt en zijn gezinsleden voldoende beschermen. Veilig Thuis gaat bij een onderzoek in gesprek met de ouders en de beroepskrachten die met het kind te maken hebben. Op basis daarvan besluit men wat er moet gebeuren. Vaak wordt vrijwillige hulp in gang gezet, maar Veilig Thuis kan ook besluiten melding te doen bij de Raad voor de Kinderbescherming en/of aangifte te doen van mishandeling bij de politie.

Veilig Thuis zoekt na een melding contact met de cliënt om te beoordelen welke hulp noodzakelijk is. Vervolgens organiseert Veilig Thuis hulp voor slachtoffer en pleger en motiveert hen zonedig om deze hulp te accepteren. Veilig Thuis houdt u op de hoogte van de uitkomsten van het onderzoek en van de acties die in gang worden gezet.

Contactgegevens voor het melden van huiselijk geweld of kindermishandeling

Vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling kunt u melden bij Veilig Thuis via telefoonnummer 0800-2000 (gratis en 24/7 bereikbaar)

Bij vermoeden van kindermishandeling, moet u ook overwegen of u een melding moet doen in [de verwijzindex risico's jeugdigen](#), die tot doel heeft om beroepskrachten die met dezelfde jongere te maken hebben, met elkaar in contact te brengen.

Zoals eerder vermeld is bij signalen van seksueel geweld of van vrouwelijke genitale verminking soms specifiekere informatie en expertise nodig. Zo wordt in geval van vrouwelijke genitale verminking verwezen naar het [Gespreksprotocol Meisjesbesnijdenis](#) van Pharos. In geval van eengerelateerd geweld verwijzen we naar de [Federatie Opvang](#) en naar [Movisie](#). Ook Veilig Thuis maakt gebruik van de expertise van deze organisaties, onder andere over de veiligheidsrisico's die eraan verbonden zijn.

Beroepsgeheim

Zorgverleners beroepen zich in geval van huiselijk geweld of kindermishandeling vaak op hun zwijgplicht of beroepsgeheim. Dit beroepsgeheim verplicht u om geen informatie over de cliënt aan derden te verstrekken, tenzij uw cliënt u daar toestemming voor geeft. Die zwijgplicht kan er echter ook toe leiden dat u niet ingrijpt als de cliënt dringend hulp nodig heeft. Het beroepsgeheim is echter niet absoluut. Onder bepaalde voorwaarden kan een melding van huiselijk geweld worden gedaan. Zo blijkt uit rechterlijke uitspraken dat het beroepsgeheim mag worden doorbroken, mits dit maar zorgvuldig gebeurt. In de omgang met signalen van kindermishandeling en huiselijk geweld geldt de regel: geheimhouding waar mogelijk, zorgvuldige doorbreking van het geheim waar nodig.

Wettelijk meldrecht

De Jeugdwet regelt een uitdrukkelijk meldrecht voor vermoedens van kindermishandeling. Iedere beroepskracht met een beroepsgeheim of een andere zwijgplicht heeft op basis hiervan het recht om vermoedens van kindermishandeling, zo nodig zonder toestemming van het kind of de ouder, bij Veilig Thuis te melden. Voor vermoedens van huiselijk geweld zal de nieuwe wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling een vergelijkbaar wettelijk meldrecht bevatten.

Conflict van plichten

Indien een cliënt zich in een ernstige situatie bevindt, hij u geen toestemming geeft om een ander bij de aanpak ervan te betrekken en u toch overweegt om melding te doen (conflict van plichten), kan de digitale wegwijzer [Huiselijk geweld en beroepsgeheim](#) hulp bieden bij het maken van de juiste keuze. Aan de hand van uw antwoorden ontvangt u per e-mail een advies, op basis waarvan u zich mogelijk kunt beroepen op een 'conflict van plichten'. Alleen in het geval van een conflict tussen (wettelijke) zwijgplicht en (morele) meldplicht is verstrekking van de noodzakelijke gegevens toegestaan zonder uitdrukkelijke toestemming van uw cliënt. U bewaart het advies in het dossier van de betreffende cliënt. Let wel: de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor de keuze die u maakt, berust bij u als zorgprofessional.

.....